

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 vtrum semel comedere requiratur ad ieiunium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In articulo 6. dubium occurrit de comestione, quae consuevit fieri à ieiunantibus hora coenae. An fragarat ieiunium, si comedant ea, quae assumuntur ad nutrimentum, ut fructus, panis, & huiusmodi. Et est ratio dubij, quia, ut in licera dicitur, electuaria & potus ideo non frangunt ieiunium, quia eorum usus non est secundum se principaliter ad nutrimentum, ergo illa, quorum usus principalis est ad nutriendum, frangunt ieiunium. Et confirmatur: quia author in 4. sententiarum dist. 15. q. 3. articulo 4. dicit, quod omnia quorum usus est manducare frangunt ieiunium ultra unicam comestionem sumpta. In oppositum est populi Christiani consuetudo.

4. dist. 8. q. 1. art. 4. q. 2. ad 3. Et dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. per 10. & 11. 2. cor. 2. articulo 2. huius quae.

ARTICULVS VI.

Verum requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat. Ieiunium enim, ut dictum est, est actus uirtutis abstinentiae, quae quidem non minus obseruat debitam quantitatem cibi, quam comestionis numerum: non autem taxatur ieiunantibus quantitas cibi. ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶ 2. Praet. Sicut homo nutritur cibo, ita & potu, unde & potus ieiunium soluit, propter quod non possumus post potum Euchariastiam accipere: sed non est prohibitum quin pluries bibamus diversis horis diei. ergo etiam non debet esse prohibitum ieiunantibus, quin pluries comedant.

¶ 3. Praet. Electuaria quidam cibi sunt, quae tamen à multis in diebus ieiunij post comestionem sumuntur. ergo unitas comestionis non est de ratione ieiunij.

SED in contrarium est communis consuetudo populi Christiani.

RESPON. Dicendum, quod ieiunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refranandam, ita tamen quod natura saluetur.

Ad hoc autem sufficere uidetur unica comestio, per quam homo potest & natura satisfacere, & tamen concupiscentiae aliquid detrahit, diminuendo comestionum uices. Et ideo Ecclesiae moderata

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ In eodem articulo 6. in responsione ad 1. dicitur, quod licet ieiunium non sit principaliter assumentum ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum, cum medicis & aequae post horam ledere corpus, quae sunt quasi uenenum esse, non committitur cibo indigesto.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliter est de potu post horam inchoate. dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur. Ad hoc dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeuet stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

ci. ubi non conuenit sumi panis, quia causa puta quia fructus nocent, & sunt conteri dentes.

¶ Tertio uero solutio est, quod licet Panem dicitur ieiunium putauerit licitum, secundum

tionem statutum est, ut semel in die à ieiunantibus comedant.

AD PRIMUM ergo dicitur, quod quantitas cibi non potest eadem omnibus taxari propter diuersas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus maiori, alter minori cibum indiget: sed ut plurimum, omnes possunt naturae satisfacere per unicam comestionem.

AD II. dicendum, quod duplex est ieiunium. Vnum quidem naturae, quod requiritur ad Euchariastiam assumptionem: hoc uoluit per quemlibet potum, aquae, post quem etiam non licet Euchariastiam sumere. Est autem aliud ieiunium Ecclesiae, quod dicitur ieiunium ieiunantis: & illud non soluitur nisi per ea, quae Ecclesia interdicit intendit inuitendo ieiunium. Non autem intendit Ecclesia interdicit abstinere potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis, & digestionem ciborum, & ad nutrimentum, quam ad nutritionem, & licet aliquo modo nutriat, & ideo licet pluries ieiunantibus bibatur. Si autem quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritum ieiunij perdere: sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat.

AD III. dicendum, quod electuaria etiam si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumentur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum. Unde non soluit ieiunium, sicut nec aliam medicinam assumptione, nisi forte aliquid quis fraudè electuaria in magna quantitate assumat per modum

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ In eodem articulo 6. in responsione ad 1. dicitur, quod licet ieiunium non sit principaliter assumentum ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum, cum medicis & aequae post horam ledere corpus, quae sunt quasi uenenum esse, non committitur cibo indigesto.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliter est de potu post horam inchoate. dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur. Ad hoc dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeuet stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ In eodem articulo 6. in responsione ad 1. dicitur, quod licet ieiunium non sit principaliter assumentum ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum, cum medicis & aequae post horam ledere corpus, quae sunt quasi uenenum esse, non committitur cibo indigesto.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliter est de potu post horam inchoate. dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur. Ad hoc dicitur, quod si quis post horam inchoate de potu ad alterandum, & digere cibum non principaliter sumitur ad nutrimentum, sed ad temperantiam spectat, ut dicitur.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeuet stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

Esque parum aut nihil in causa sunt, attribuntur infirmitates eorum. Et ex hoc patet, quod non licet ieiunantibus causa medicina super indigetio sumere aliquid comestibile, ne cibum noceat, sed post completam digestionem hoc licet. Et ad hoc introducta est Ecclesie consuetudo.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hora nona conuenienter taxetur ad comedendum bis qui ieiunant.

AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, quod hora nona non conuenienter taxetur ad comedendum his qui ieiunant. Status enim noui testamenti est perfectior quam status ueteris testamenti: sed in ueteri testamento ieiunabant usque ad uesperam. dicitur enim *Leuit. 23.* Sabbathum est, affligetis animas uestras, & postea sequitur: A uespera usque ad uesperam celebrabitis sabbatha uestra. ergo multo magis in nouo testamento ieiunium debet in diuinitate usque ad uesperam.

¶ 2 Præter ieiunium ab Ecclesia institutum omnibus imponitur: sed non omnes possunt determinate cognoscere horam nonam. ergo uidetur quod taxatio horæ nonæ non debeat cadere sub statuto ieiunij.

¶ 3 Præter ieiunium est actus uirtutis abstinentiæ. ut supra dictum est: sed uirtus moralis non eodem modo accipit medium quo ad omnes, quia quod est multum uni, est parum alteri, ut dicitur in 2. Ethico. ergo non debet ieiunantibus taxari hora nona.

SED CONTRA est, quod concilium Calcedonense dicit. * In Quadragesima nullatenus credendum est ieiunare, qui ante maducauerint, quam uesperinum celebraret officium, quod quadragesimali tempore post nonam dicitur. ergo usque ad nonam est ieiunandum.

A necessitate, non negaretur esse ieiunium, quod tam notabiliter anticipatur. Tenetur ergo quilibet ad consuetam horam prandij in ieiunio, sicut tenetur ad ieiunium ipsum. Et hæc eadem ratio applicata ad unicam comestitionem, probat quod unica comestio est de necessitate ieiunij, assumendo quod communis animi conceptio Christianorum est, quod in hoc distinguatur dies ieiunij ab alijs, quod in illis semel tantum in die, in alijs pluries comedimus.

RESPONDEO Dicendum, quod sicut dictum est, ieiunium ordinatur ad deletionem & cohibitionem culpæ. Unde oportet quod aliquid addat supra communem consuetudinem, ita tamen quod per hoc non multum natura grauetur. Est autem debita & communis consuetudo comedendi hominibus circa horam sextam, tum quia iam uidetur esse completa digestio nocturno tempore, naturaliter calore interius reuocato propter frigus noctis circumstantans, & diffusio humoris per membra, cooperante ad hoc calore diei usque ad summum solis ascensum: tum etiam quia tunc præcipue natura corporis humani indiget iuari contra exterioriorem aeris calorem, ne humores interius adurentur. Et ideo ut ieiunans aliquam afflictionem sentiat pro culpæ satisfactione, conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam nonam. Conuenit etiam ista hora mysterio passionis Christi, quæ completa fuit hora nona, quando inclinato capite tradidit spiritum. Ieiunantes enim dum suam carnem affligunt, passioni Christi conformantur, secundum illud ad *Gala. 5.* Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod status ueteris testamenti comparati nocti: status uero noui testamenti, diei, secundum illud ad *Ro. 13.* Nox præcessit, dies autem appropinquauit: & ideo in ueteri testamento ieiunabatur usque ad noctem,

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est propterea dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione constat tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est propterea dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione constat tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est propterea dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione constat tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est propterea dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione constat tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

Super Quæstionibus... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit...

1. art. 1. & 5.